

ASLA 2016: Workshoppar

De främmande språkens didaktik

Koordinator: Jonas Granfeldt, *Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet*

De främmande språkens didaktik (FRAM) var en forskarskola som bedrevs med stöd av Vetenskapsrådet under perioden 2012-2015. FRAM var unik i den meningen att det var den första och hittills enda forskarskolan som fokuserat på engelska och moderna språk i grund- och gymnasieskolan.

Workshoppen kommer att fokusera på de resultat som forskarskolans licentiater uppnådde inom ramen för sina respektive utbildningar. Genom sitt unika fokus på engelska och moderna språk menar vi att forskarskolans resultat har ett mycket stort värde för många som arbetar med språk inom den svenska skolan och därför är det ytterst viktigt att sprida resultaten t.ex. genom konferenser som ASLA.

Målgruppen är språklärare men också skollära som ytterst pedagogiskt ansvariga och andra som är intresserade av nya vetenskapliga studier av språken i den svenska skolan. Genom den didaktiska inriktningen har alla de individuella projekten en nära koppling till undervisningssituationen i bred mening vilket ger en påtaglig relevans för andra språklärare. Detta förstärks genom att licentianderna själva alla var verksamma språklärare.

Workshoppen har ett tematiskt upplägg på workshopen som följer de tre teman som fanns representerade i forskarskolan: *Individens språkinläring, IKT - lärande och undervisning i språk* samt *Former för bedömning i språk*.

Program torsdag 21/4, sal 2-0076

Tid	Programpunkt / Föredrag	Namn	Tema, språk
10.30 – 10.45	Inledning	Jonas Granfeldt, LU	
10.50 – 11.10	<u>Bedömningar av parsamtal i engelska – En studie av bedömersamstämmighet och bedömarprofiler</u>	Linda Borger, GU	Former för bedömning, Engelska
11.15 – 11.35	<u>Vad är muntlig språkfärdighet? Lärares förståelse och bedömning av talad engelska.</u>	Maria Frisch, GU	Former för bedömning, Engelska
11.40 – 12.00	<u>Bedöma språk och/eller innehåll, normer i teori och praktik</u>	Helena Reierstam, GU	Former för bedömning, Engelska
12.00 – 12.45	LUNCH		
12.45 – 13.05	<u>Elevers förståelse och användning av lärares skriftliga återkoppling i skolämnet engelska</u>	Katarina Pålsson Gröndahl, SU	Former för bedömning, Engelska
13.10 – 13.30	<u>Flerspråkiga elevers strategianvändning vid förståelse av okända ord</u>	Linda Smidfelt, LU	Individens språkinläring, Italienska
13.30 – 14.00	PAUS		
14.00 – 14.20	<u>Sambandet mellan bedömning och språklig nivå hos inlärare av tyska</u>	Maria Ramberg, LinnéU	Individens språkinläring, Tyska
14.30 – 14.45	KAFFE		
15.00 – 15.40	PANEL (huvudprogrammet)		
15.45 – 16.05	<u>Produktion av fel och hantering av fel vid automatöversättning</u>	Kent Fredholm, SU	IKT- lärande och undervisning, Spanska
16.05 – 16.25	<u>När språkelever söker information på spanska – eller: Vad sysslar vi med egentligen?</u>	Lisa Källermark Haya, SU	IKT- lärande och undervisning, Spanska
16.25 – 16.40	Avslutning		

Individens språkinlärning

Flerspråkiga elever som skriver på engelska

Tina Gunnarsson, *Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet*

Studien fokuserar på flerspråkiga elevers val av tankespråk då de skriver uppsats på engelska (L2) samt vilka funktioner dessa språk har under skrivandets gång. Studien bygger på *translanguaging*-perspektivet (García & Wei 2014) och resultaten förklaras med hjälp av teorin om språkmodus (Grosjean 2008).

Flerspråkiga elevers strategianvändning vid förståelse av okända ord

Linda Smidfelt, *Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet*

Eleverna i den svenska gymnasieskolan är till största delen flerspråkiga. När dessa elever ska försöka förstå okända ord i en kontext på ett språk de studerar, i detta fall italienska, använder de sig av olika strategier. Vilka är dessa strategier och hur används de av de olika eleverna?

IKT - lärande och undervisning i språk

Produktion av fel och hantering av fel vid automatöversättning

Kent Fredholm, *Institutionen för språkdidaktik, Stockholms universitet*

Presentationen handlar om vilka språkliga fel som uppstår då elever skriver spanskuppsatser med hjälp av automatöversättning, och hur eleverna försöker minimera felen. Jag diskuterar hur elever kan medvetandegöras om språkliga fel och lyfter strategier som språklärare kan lära ut för en bättre hantering av automatöversättningsverktyg i språkklassrummet.

När språkelever söker information på spanska – eller: Vad sysslar vi med egentligen?

Lisa Källermark Haya, *Institutionen för språkdidaktik, Stockholms universitet*

Börjar en ny språksyn växa fram genom att vi använder IKT i språkundervisningen? Det är en av de didaktiska frågor som väcks av den här undersökningen. I studien spelades 6 elever och deras lärare in när de arbetade i ett tema där eleverna först förväntades sammanställa information från förutbestämda, autentiska spanska websidor, för att sedan kunna använda informationen från dessa då de presenterade latinamerikanska länder. Resultaten gav vid handen att både lärare och elever rör sig i ett nytt aktivitetsfält där ingen verkar riktigt säker på vilka spelregler som gäller.

Former för bedömning i språk

Bedömningar av parsamtal i engelska - en studie av bedömersamstämmighet och bedömarprofiler

Linda Borger, *Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet*

Presentationen redogör för en studie av bedömningar av parsamtal i ett nationellt prov i engelska på gymnasienivå. Resultat redovisas från både kvantitativa och kvalitativa analyser för att belysa frågor om bedömersamstämmighet och bedömarprofiler, d.v.s. aspekter som bedömarna tar hänsyn till. Vidare diskuteras provmodellen, liksom didaktiska implikationer, utifrån studiens resultat.

Teachers' Understanding and Assessment of Oral Proficiency

Maria Frisch, *Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet*

Oral proficiency is the most important proficiency to learn in a foreign language, according to Swedish students and teachers alike. How is this proficiency perceived and graded by teachers in the national tests of English? 12 teachers are interviewed about their practice and also rate two examples of student interaction.

Bedöma språk och/eller innehåll, normer i teori och praktik

Helena Reierstam, *Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet*

Vid bedömning av språklig kompetens kommuniceras innehållsligt stoff, samtidigt är språket ett oumbärligt verktyg för att redovisa kunskap i alla ämnen. Var går gränsen mellan språk och innehåll, och vad betyder innehåll i förhållande till språk? Står innehåll för grammatiska strukturer, eller måhända för ämnesspecifika begrepp? Rådande normer styr bedömningspraktiken.

Sambandet mellan bedömning och språklig nivå hos inlärare av tyska

Maria Ramberg, *Institutionen för språk, Linnéuniversitetet*

I fokus för mitt föredrag står den produktiva språkförmågan och hur lärare gör en bedömning av denna. Jag kommer att presentera mina resultat från ett pågående licentiatprojekt och söka besvara vilka av ett antal språkliga faktorer som har störst effekt vid bedömning av skriftlig produktion på tyska.

Elevers förståelse och användning av lärares skriftliga återkoppling i skolämnet engelska

Katarina Pålsson Gröndahl, *Institutionen för språkdidaktik, Stockholms universitet*

Lärares skriftliga återkoppling på elevers skrivna texter fyller en funktion i grundläggandet och upprätthållandet av normer i det engelska skriftspråket. Min presentation tar sin utgångspunkt i den studie jag genomförde för min licentiatuppsats (Pålsson Gröndahl: 2015) vars syfte var att undersöka vad elever uttryckte att de förstod av den skriftliga återkoppling som de fick av sina lärare och hur eleverna använde återkopplingen.

Kommunikation i arbetslivet

Koordinator: Mona Blåsjö, *Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet*

Sedan 2014 finns inom ASLA forskningsnätverket för kommunikation i arbetslivet som har medlemmar i Sverige och internationellt. Workshopen är en öppen start för nätverket på bredare front. Utifrån konkreta analyser och diskuterande bidrag kommer vi att avsluta med en övergripande diskussion: Vad ska nätverket fokusera på? Hur förhåller sig den svenska och nordiska forskningen till den internationella? Vilka samhällseliga, empiriska, teoretiska och metodologiska frågor är mest relevanta?

Program torsdag 21/4, sal 7-0042

10.30	Inledning	Mona Blåsjö
10.40	Managing complaints in multilingual caregiving settings: An ethnomethodological approach	Gunilla Jansson, SU
11.00	Learning local system use through interaction - a study of newcomers to qualified helpdesk support	Ann-Charlotte Bivall, Linköping
11.20	Communicating high-stakes health information across the EU: Genre repertoires and language use	Maria Kuteeva & Beyza Björkman, SU
11.40	Dialogue for knowledge work – Language norms and the commodification of interaction on websites advertising personnel training	Riikka Nissi (University of Jyväskylä) & Suvi Honkanen (University of Tampere)
12.00	Lunch	
12.45	Den värderingsstyrda myndigheten	Hanna Sofia Rehnberg, Södertörn
13.05	Bedömning som kommunikativ praktik: Spelutvecklares kollegiala arbete och kunskapsasymmetrier	Ulrika Bennerstedt, SU
13.25	Utlandsrekryterade läkares syn på bytet av arbetspråk	Linda Kahlin & Ingela Tykesson, Södertörn
13.45-14.30	Diskussion	Discussant: Anna-Malin Karlsson

Managing complaints in multilingual caregiving settings: An ethnomethodological approach

Gunilla Jansson, *Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet*

This paper is part of a larger study about multilingual practices in elderly care, a setting that is becoming increasingly multilingual in many parts of the world, not only because elderly care employs a high proportion of migrant workers, but also because elderly with a foreign background in need of long-term care is rapidly increasing. The overall aim of the project is to explore how caregivers and trainees are prepared to meet the communicative challenges and complex demands of a multilingual workplace. The study at hand zooms in on the management of complaints in multilingual caregiving settings under conditions where a language is not (or not sufficiently) shared among the participants. More precisely, I focus on interactional practices that consist of one interlocutor brokering or mediating potential problems of understanding. In this presentation I discuss the ethnomethodological approach of the study. First, I discuss the status of single case analysis in ethnomethodology and conversation analysis. Second, I argue for the necessity of combining records of interaction with additional sources of ethnographic information in analyses of specialized workplace settings in order to understand the sense of what participants are doing.

Learning local system use through interaction - a study of newcomers to qualified helpdesk support

Ann-Charlotte Bivall, *Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet*

That new digital technology is affecting the ways people organize work and produce knowledge has been argued for some time. Among other things, it has been noted that staff develop local ways of communicating and strategies for information sharing in order to maintain work (Bivall, 2015). In relation to such findings, interesting questions appear concerning the ways in which new employees are introduced to highly localized and specialized practices of work where digital technologies are of high presence.

As part of my dissertation I studied newcomers' introductions to qualified helpdesk support. Distinguishing for this work context is that work activities have to be coordinated between members of the team and that digital systems are leaned on for this purpose. The analysis focused on the interactional organization of introductions to the use of local digital systems; introductions that are conducted by experienced team members. The data consists of audio recordings and observations of newcomers' and experienced members' talk in front of computer system interfaces.

The results show that categories in the system interface initiated the experienced members to go beyond mere instructional descriptions of system orientation and use. For example, the functioning of categories was contextualized as part of the team's changing practice (including the past, present and future) and explained by verbalization of team values and norms. In conclusion, the study points to the intricacy of instructing newcomers in digital work environments, as learning to use systems embraces aspects going beyond the system itself. This in turn highlights the importance of learning a new job on site, in the workplace, and from experienced colleagues. Finally, the presence of concrete objects as computers and system interfaces in this kind of activity is critical to what content is communicated and how.

Communicating high-stakes health information across the EU: Genre repertoires and language use

Maria Kuteeva, *Engelska institutionen, Stockholms universitet*

Beyza Björkman, *Engelska institutionen, Stockholms universitet*

According to the European Commission website, the European Union officially operates in 23 working languages. In practice, this number is significantly reduced; few documents are translated into all these languages, and in general, the European Commission uses only three languages procedurally: English, French and German. In spite of this, the European Union purports to promote a multilingual agenda, both in its institutional and outreach capacity.

With a view to exploring language use in the European context, we investigate scientific and outreach discourse in the public health domain, disseminated by the European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). ECDC is one of a number of decentralised EU agencies whose role is to support the governments and citizens of EU member states. Its activities include collecting, evaluating and disseminating scientific data through providing opinions to the media, and exchanging information and best practices in the key area of public health with EU countries via their website. In spite of this Europe-wide mandate, and unlike some other geographically devolved European institutions, ECDC operates a monolingual (English) website.

We provide an overview of the different genres used by the agency to communicate about health-related issues online and problematize the existing conceptualisations of genre relations in professional settings. We also look at how the same kind of information is communicated to different audiences, including medical specialists, governmental authorities, health policy makers, the general public, and so forth, and what implications this variation can have for the use of professional genres.

Dialogue for knowledge work – Language norms and the commodification of interaction on websites advertising personnel training

Riikka Nissi, *Språkvetenskapliga institutionen, Jyväskylä universitet*

Suvi Honkanen, *Institutionen för språk, översättning och litteraturvetenskap,
Tammerfors universitet*

Centrality of language and communication can be seen as one of the distinguishing features of the present-day working life. This is particularly the case for knowledge and specialist work where the ‘languagezation of work’ has been considered especially prominent (Johansson et al. 2011).

This presentation examines how language and language-related knowhow are commodified in the knowledge work context. More specifically, it focuses on the commodification of *interaction* on websites advertising personnel training for manager-level employees of knowledge intensive organizations. The data comprises course advertisements from two Finnish web portals where training companies offer personnel training to potential client organizations. The presentation aims at demonstrating how interaction is conceptualized in these advertisements, and in particular, constructed as a sellable entity that will profit the organization – if managed in the right way.

Prior research has shown that in personnel training addressed to customer service personnel, the training typically aims at unifying the ways in which service personnel interact with the customer (Cameron 2000; see also Heller 2010; Heller & Duchêne 2012). In the knowledge work context, the

mechanisms of commodification seem somewhat different. Besides conceptualizing interaction as a standardizable entity, the course advertisements promise to enhance the employees' ability to join in a 'genuine dialogue' with their interlocutors, as well as the organizations' ability to utilize the 'shareability' made possible by such encounters. In the presentation, we will delineate the interdiscursive nature of these commodification practices and discuss how they are intertwined with the problematics of joint knowledge construction.

Literature:

- Cameron, D. (2000). Styling the worker: Gender and the commodification of language in the globalized service economy. *Journal of Sociolinguistics*, 4(3), 323–347.
- Heller, M. (2010). The commodification of language. *The Annual Review of Anthropology* 39, 101–114.
- Heller, M. & Duchêne, A. (2012). Pride and profit: Changing discourses of language, capital and nation-state. – A. Duchêne & M. Heller (toim.), *Language in late capitalism*, s. 1–21.
- Johansson, M., Nuolijärvi, P. & Pyykkö, R. (Eds.) (2011). *Kieli työssä: Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt*. [Language at work: The language practices of specialist work]. Helsinki: Finnish Literature Society.

Den värderingsstyrda myndigheten

Hanna Sofia Rehnberg, *Institutionen för samhällsvetenskaper, Södertörns högskola*

Värderingsstyrning tillämpas idag i många organisationer, inte minst myndigheter. Värderingarna kodifieras i visioner och värdegrunder, ofta bestående av tre värdeord (Nyström Höög 2015, Rehnberg 2014). I mitt bidrag till workshopen fokuserar jag på myndigheten Trafikverket, vars värdegrund består av orden *lyhördhet*, *nyskapande* och *helhetssyn*. I Trafikverkets "diskursiva universum" finns ytterligare ett antal värdeladdade begrepp som ofta återkommer i organisationskommunikationen, exempelvis epitetet *samhällsutvecklare*.

Den övergripande frågeställningen för min analys är: Hur tolkas Trafikverkets värdeord av personer som arbetar på myndigheten, och vilka attityder finns till värdeorden? Analysen är komparativ och materialet består av tre inspelade fokusgruppssamtal med personer som arbetar med olika uppgifter och på olika geografiska platser. Samtalen har transkriberats och materialet undersöks med hjälp av diskursanalytisk metod.

Jag vill dock bredda presentationen till att inte bara omfatta dessa analysresultat. Under det senaste året har jag, inom ramen för forskningsprojektet *Trafikverket, en modern myndighet*, samlat in ett relativt stort analysmaterial bestående av intervjuer, observationer och dokument, och min förhoppning är att i detta material kunna urskilja olika berättelser om Trafikverket. Två begrepp som jag funderar på att använda som ramverk i denna större analys är *värderingar* och *kommunikation*, detta mot bakgrund av att båda dessa begrepp tillmätts stor betydelse inom Trafikverket. Inte minst intresserar jag mig för *hur* det talas om värderingar inom myndigheten, d.v.s. diskurser om värderingar. Under workshopen är jag främst intresserad av att diskutera hur jag som språkvetare kan gripa mig an mitt insamlade material och utifrån det säga något intressant om myndighetens organisationskultur och organisationsidentitet.

Litteratur:

- Nyström Höög, Catharina, 2015. "Värdegrundstexter – ett nytt slags uppdrag för klarspråksarbetet?" I: *Sakprosa* 7 (2).

Rehnberg, Hanna Sofia, 2014. *Organisationer berättar. Narrativitet som resurs i strategisk kommunikation*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk i Uppsala, 90. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Bedömning som kommunikativ praktik: Spelutvecklarens kollegiala arbete och kunskapsasymmetrier

Ulrika Bennerstedt, *Institutionen för pedagogik och didaktik, Stockholms universitet*

Presentationen fokuserar på relationen mellan kollegialt arbete och bedömning i en relativt ung yrkesgemenskap: spelutveckling. Synen på spelutveckling har det senaste årtiondet ändrats från en fritidsangelägenhet till en kollegial yrkesprofession som genomgått en professionaliseringsprocess för att hantera komplexa projekt där många aktörer samverkar för att skapa digitala spel (Bennerstedt, 2013). Presentationen utgår från empiriskt material av professionellas interaktion i bedömningspraktiker av spel i olika kontexter. Bedömningar av spel-under-utveckling är en central angelägenhet i såväl spelföretag som i spelutbildningssammanhang, men även i internationella och nationella speltävlingar. Teoretiskt kan dessa kommunikativa bedömningspraktiker förstås i termer av gränsarbete, mellan olika professionella aktörer, med potentiella resurser för lärande och kollegial kunskapsträdning. Det analytiska perspektivet på interaktion är etnometodologiskt och samtalsanalytiskt inspirerat där fokus är på att studera kommunikation och kunskap i sammanhang i vilket det uppträder som ett socialt och praktiskt fenomen för deltagare i en viss praktik. Genom detta deltagar- och interaktionsperspektiv studeras kollegialt arbete och bedömning mellan spelutvecklare med olika erfarenheter och hur de kommunicerar potentialer och problem avseende spelprototyper. Även om organiseringen av bedömningsarbetet skiljer sig åt beroende på kontext, koordineras arbetet så att åtkomst ges till spelens multimodala kvaliteter och spelbara/interaktiva aktiviteter. Detta innebär att potentialen hos ett spelkoncept inte bara kan bedömas genom hur den muntligt och visuellt kommuniceras, utan i relation till deltagarnas epistemiska tillgång (access) till det specifika spelet samt erfarenhet och preferens av spel, spelande och spelutveckling i allmänhet. I presentationen diskuteras villkoren för bedömning i en yrkesprofession där höga krav ställs på gränsarbete över professioner.

Litteratur:

Bennerstedt, U. (2013). *Knowledge at play: Studies of games as members' matters*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Utlandsrekryterade läkares syn på bytet av arbetsspråk

Linda Kahlin, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

Ingela Tykesson, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

De flesta svenska landsting rekryterar aktivt läkare, framför allt specialister, i andra länder. Hela 58 procent av de läkare som fick sin svenska läkarlegitimation 2014 var utbildade i ett annat land. Vårt forskningsprojekt berör läkare som rekryterats från Öst-, Mellan- och Sydeuropa och som får intensivutbildning i svenska i Polen, innan de börjar sina anställningar i Sverige.

Det övergripande syftet med projektet är att undersöka hur en yrkesrelaterad språkutbildning som äger rum utanför målspråksmiljön förbereder deltagarna för mötet med svenskt arbetsliv. Inledningsvis har vi undersökt utbildningen på plats i Polen vid tre tillfällen för att få svar på frågor som hur språkutbildningen förbereder för arbetet på ett nytt arbetspråk och vilka kommunikativa färdigheter som tränas. Senare, efter att läkarna påbörjat sina anställningar i Sverige, kommer vi att undersöka hur väl förberedda de är inför de kommunikativa utmaningar de ställs inför i mötet med den svenska sjukvården.

I vår presentation fokuserar vi på läkarnas förväntningar om sitt arbetsliv i Sverige och deras föreställningar om vad bytet av arbetspråk kan innebära. Vi intresserar oss för hur deras tidigare erfarenheter från arbete som läkare kan överföras till den nya kontexten och hur deras erfarenheter kan tillämpas på ett nytt språk. Vi kommer att presentera material från intervjuer och fokusgruppssamtal som genomförts med läkarna i slutet av deras språkutbildning, där de utbyter tankar om läkarens samtalskompetens (interaktionskompetens) och hur sådan utvecklas. Visst material från intervjuer med läkare som hunnit påbörja sitt arbete i Sverige kommer att ingå.

Normkritisk språkvård

Koordinatorer: Lena Lind Palicki och Susanna Karlsson, *Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen*

Språkrådet bjuder in till en workshop på temat normkritisk språkvård. Vems norm är norm när språkvården rekommenderar? Vad är eller uppfattas som ideologiskt och politiskt i språkvårdens argumentation och varför? Vems bruk är det som avses när språkvården hänvisar till ”bruket” eller ”språkanvändarna”? Hur bör språkvården förhålla sig till språkaktivistiska förslag? I denna workshop vill vi diskutera vad normkritisk språkvård är eller skulle kunna vara.

Program torsdag 22/4, Ihresalen

Lena Lind Palicki, Susanna Karlsson, Catharina Nyström Höög	10.30-10.40	Inledning
Susanna Karlsson & Ola Karlsson	10.40-11.00	Språkvården och bruket
Emma Sköldberg	11.00-11.20	Språkvård i stort och smått. Fallet Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien
Katharina Leibring	11.20-11.40	Almanackans namnlängd – några normkritiska funderingar
Karin Milles	11.40-12.00	Arabisk språkvård i Sverige?
Lunch	12.00-12.45	
Lena Lind Palicki	12.45-13.05	Inkludering eller diskriminering i normkritiska språkförslag
Daniel Wojahn	13.05-13.25	Språkvårdens förhållningssätt till politiskt motiverade språkförändringar
Avslutande diskussion	13.25-14.15	

Språkvården och bruket

Susanna Karlsson, *Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen*

Ola Karlsson, *Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen*

Den svenska språkvården har sedan länge levt med idén om en spänning mellan *systemet* och *bruket*. Med *systemet* har man menat de kodifierade grammatiska regler som typiskt återfinns i grammatikböcker. Med *bruket* avses den variation som finns i språkbrukarnas användning av språket. När systemet används som språkvårdsargument är argumentationen vanligen absolut: ett fenomen finns eller finns inte. När en språkvårdsargumentation utgår från bruket är det i stället snarare med en utgångspunkt i frekvenser: något är vanligt eller ovanligt.

Men vems bruk är det man avser? Och vem är språkbrukaren? Såväl Språkrådet som Svenska Akademiens ordlista använder sig i hög utsträckning av textsamlingarna i Korp, tidigare Språkbanken. Där finns sedan länge texter som underkastas någon form av redaktionell norm: tidningstext, romaner från stora förlag, riksdagsprotokoll. Först sedan Språkbanken bytte skepnad till Korp har större textmassor av mer redaktionslös natur blivit sökbara med korpusverktyg: diskussionsforum, Twitter, bloggar. Att bruket så länge har representerats av texter som med avsikt reproducerat de normer de sedan använts för att formulera bygger in en seghet i strukturen; förändringar i normuppfattningar slår igenom långsamt och blir som regel inte synliga förrän efter lång tid. Men det konstruerar också en språkbrukare som representerar en förhållandevis liten del av dem som talar och lever med det svenska språket.

I det här föredraget undersöker vi hur bruket och språkbrukarna används i den normerande språkvårdens argumentation. Vi kommer också att problematisera förhållandet mellan språkvården och bruket, samt diskutera vilka möjligheter det finns för språkvården att arbeta med ett mer inkluderande språkbrukarbegrepp.

Gröna gården och Häxeskogen. Onomastikon och namnbildning ur ett andraspråksperspektiv

Maria Löfdahl, *Dialekt-, namn-, och folkminnesarkivet i Göteborg, Institutet för språk och folkminnen*

Sedan 1970-talet har det i Sverige bedrivits forskning om svenska som andraspråk. Flera aspekter av inlärares flerspråkighet har undersökts: undervisningens villkor, andraspråkstalarans relation till det omgivande samhället och kulturen mm. Framförallt har fokus i flerspråkighetsforskningen legat på studiet av språklig struktur: hur organiseras t.ex. en inlärares grammatik i förhållande till det grammatiska systemet hos en modersmålstalare?

En språklig process som undersökts förhållandevis lite i relation till flerspråkighet är namnbildning. En fråga som hur den flerspråkiga individens namnbildning organiseras och sker i den mångkulturella och flerspråkiga miljö dagens mångfaldssamhälle utgör är således inte undersökt. De nordiska studier som behandlar namn i relation till flerspråkighet har i stor utsträckning behandlat namn i minoritetsspråksområden, d.v.s. under språkliga förhållanden och i miljöer som inte är helt jämförbara med den språkliga miljö namngivare och namnbrukare i dagens urbana multikulturella samhälle lever i. Här undersöks hur barn i flerspråkiga miljöer bildar egna ortnamn. Detta relateras till det faktum att de flesta av barnen i studien är flerspråkiga. Som en jämförelse undersöks även ortnamn bildade av barn i ett i huvudsak enspråkigt svenskt område och likheter och skillnader diskuteras. Här diskuteras även om resultatet kan ses som ett uttryck för implicit eller explicit språknormering bland barn i olika språkmiljöer.

Språkvård i stort och i smått. Fallet *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*

Emma Sköldberg, *Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet*

År 2009 utkom den första upplagan av samtidsordboken *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO) och i september 2015 släpptes en ordboksapp av samma verk. SO, som är en vidareutveckling av flera tidigare ordböcker, är av tradition deskriptiv. I verket från 2009 stärktes dock de normativa inslagen till exempel genom stilrutor i vilka språkvårdsfrågor diskuteras och rekommendationer ges.

I min presentation kommer jag att diskutera framtida SO ur ett språkvårdsperspektiv. Några frågor som behandlas är: ska SO bli än mer normativ eller återgå till att ha mer deskriptiv funktion? Vilka – och hur gamla – material ska ordboken vara baserad på och vilket/vems språk kommer den därmed att spegla? Uppgifterna i SO (2009) baseras i hög grad på moderna tidningsmaterial, men bör inte ordboken i högre grad också spegla språkbruket i sociala medier (t.ex. personliga bloggar)? Om man inkluderar mer talspråksnära material i ordboksunderlaget kan man tänka sig att ordboks innehållet blir mer folkligt – SO kan t.ex. få större inslag av ungdomsspråk och slang. Är det eftersträvansvärt?

Vidare kan man, med det ökade utrymmet i digitala ordböcker i åtanke, fråga sig om mer av allting, såsom stavningsvarianter, böjningsvarianter etc., alltid är bäst för användarna. En viktig fråga är också hur stora skillnader i återgivningen av språket som är rimliga – ur användarsynpunkt – mellan två verk som samma Svenska Akademien står bakom. En jämförelse mellan SO från 2009 och *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL14, 2015) ger nämligen vid handen att det finns många skillnader mellan angivelserna i Akademiens samtidsordböcker. Det gäller förstas vilka ord som behandlas, och därigenom ”godkänns”, men också ifråga om uppgifter rörande stavning, uttal, böjning, betydelse etc.

Almanackans namnlängd – några normkritiska funderingar

Katharina Leibring, *Namnarkivet i Uppsala, Institutet för språk och folkminnen*

I språkvården ingår också namnvård, både av ortnamn och personnamn. Det officiella bruket av personnamn regleras genom en lag från 1982, men personnamnsvård innebär också omsorg om och förvaltning av almanackans namnlängd genom Namnlängdskommittén där Namnarkivet vid Institutet för språk och folkminnen ingår.

I dagens Sverige finns åtminstone 150 000 olika förnamnsformer registrerade. En stor del av dem har funnits länge i landet, men många nya namn har kommit in de senaste decennierna genom internationalisering och invandring. Den namnlängd som oftast används i Sverige i dag rymmer drygt 600 namn; de flesta har gammal hävd i landet och många men inte alla är vanliga förnamn. Den arbetsgrupp som sammanställde namnlängden 2001 hade flera huvudsyften, bl.a. att namnlängden skulle visa omsorg om kulturarvet, ha anknytning till ett levande namnbruk och vara till hjälp vid namngivning. Med kulturarvet avsågs då bl.a. kyrkliga och folkliga märkesdagar i det äldre svenska majoritetssamhället och att namn som funnits länge i almanackan skulle bevaras på sina givna dagar.

Till Namnlängdskommittén kommer det många förslag både om införande av nya namn och om att borttagna namn borde sättas in igen. Uppenbarligen engagerar namnsdagar många. En normkritisk och förutsättningslös granskning av namnlängden leder till frågor som: Vilken funktion (vilka

funktioner) fyller en namnlängd i dag? Borde namnlängden bättre spegla dagens mångkulturella Sverige? I så fall hur? Borde större hänsyn tas till namnens frekvens? Hur stor betydelse har de traditionella märkesdagarna i dagens Sverige? De här frågorna kommer att belysas i mitt anförande och jag hoppas på en givande diskussion.

Språkvårdens förhållningssätt till politiskt motiverade språkförändringar

Daniel Wojahn, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

Den institutionaliserade språkvården verkar befinna sig i något av ett dilemma när det gäller att förhålla sig till politiskt motiverade språkförändringar. Detta bland annat eftersom språkvårdarna måste ta hänsyn till en mängd olika aktörers (politiska) åsikter samt till de dokument som styr verksamheten.

Presentationens fokus ligger på hur svensk språkvård har förhållit sig till aktivistiska – framför allt feministiska – språkförändringar under de senaste 50 åren. En central punkt i detta sammanhang är språksynen så som den kommer till uttryck i språkvårdens rekommendationer.

Jag vill gärna diskutera vilka bedömningskriterier Språkrådet använder när rekommendationer som rör aktivistiska språkförändringar formuleras. Är det möjligt att behandla politiskt motiverade språkförändringar som ”språkriktighetsproblem”? Vilka ytterligare bedömningskriterier skulle kunna användas?

Är det normkritiska språket demokratiskt?

Lena Lind Palicki, *Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen*

Klarspråk, liksom det normkritiska språk som rör könspolitiska frågor, motiveras båda av demokratiargument. De övergripande värdeorden formuleras ofta i termer av inkludering och icke-diskriminering. Målen verkar vara desamma, men sätten att skapa ett inkluderande och icke-diskriminerande språk skiljer sig åt, liksom synen på vad språket har möjlighet att åstadkomma. Medan språkvården menar att begrepp är tøjbara och kontextberoende så präglas det normkritiska språket närmast av en språksyn som är essentiell och vars syfte kan liknas vid terminologisk exakthet (Bylin et al 2015).

Språkvård som rör könspolitiska begrepp bedrivs på flera nivåer, dels hos den officiella språkvården som Språkrådet, men framför allt på vad man kan kalla gräsrotsnivå, det vill säga av intresseorganisationer som företräder exempelvis hbtq-personer eller personer med funktionsnedsättning (Vogel 2013). Syftet med de språkvårdande insatserna skiljer sig också åt; medan språkvården strävar efter ett enkelt och begripligt språk så strävar normkritiska organisationer mot ett inkluderande språk som i första hand är identifikationsrelevant (Wojahn 2015).

I det här föredraget vill jag diskutera frågor om inkludering och diskriminering när det gäller normkritiska språkförslag. Hur ska språkvården se på begrepp som *könsdysfori* eller *person med blindhet* som framförs av intresseorganisationer? Är dessa begrepp i alla lägen uttryck för inkludering eller kan de i vissa fall snarast fungera diskriminerande? Jag kommer att hävda att det går att se på den här typen av språkvård på olika sätt och att det inte är självklart hur svensk offentlig språkvård ska förhålla sig till detta.

Litteratur:

- Bylin, Maria; Lind Palicki, Lena & Karlsson, Susanna. "Bör statlig språkvård vara språkaktivistisk?" I: Språk & stil NF 25, 2015.
- Vogel, Anna, 2014: "Laddade ord. Hur nya uttryck, som kategoriserar människor, tas in i svenskan". I: Språk & stil NF 24, 2014. S. 72-100.
- Wojahn, Daniel 2015. Språkaktivism: Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015. Uppsala, Uppsala universitet.

Arabisk språkvård i Sverige?

Karin Milles, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

2009 lanserade RFSU ordet slidkrans. Ordet skulle ersätta mödomshinna, och ifrågasätta oskuldsnormer och bidra i arbetet mot hedersrelaterat våld. Men RFSU nöjde sig inte med att lansera ett svenskt ord, utan lanserade också ordet på engelska, arabiska och sorani/sydkurdiska. En informationsfolder, som går att ladda ner gratis från RFSU:s hemsida på alla fyra språken, utarbetades också.

Jag ingår i ett projekt som utvärderar ordet slidkrans spridning och användning på ungdomsmottagningar i stor-Stockholm, och i studien framkommer det att oskuldsproblematiken framförallt berör flickor med annan bakgrund än svensk.

Under workshopen vill jag lyfta frågan hur vi ska förhålla oss till normerande korpusvård på andra språk än svenska? RFSU:s slidkransinitiativ handlar ju om att potentiellt ställa kulturer och etiska värdesystem emot varandra, och där kan den svenska språkvården ställas inför etiska dilemman.

Normativitet, normalitet och normalisering i vård- och patientdiskurser

Koordinatorer:

Theres Bellander, *Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet*

Anna-Malin Karlsson, *Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet*

Mats Landqvist, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

Ulla Melander Marttala, *Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet*

Zoe Nikolaidou, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

Workshoppen utgår från frågor om hur människor hanterar – och producerar – diskurser om hälsa och sjukdom och därigenom bygger och utvecklar nödvändig kunskap. Ett tema som återkommer i forskning inom detta fält är föreställningar om normalitet. I data från det pågående projektet *Hälsolitteracitet och kunskapsbyggande i informationssamhället* (intervjuer, observationer, inspelningar av vårdssituationer, bloggar, forumdiskussioner och faktatexter) hittar vi exempelvis formuleringar om vad som är ett normalt hjärta, vilka behandlingar som är de normala, vad som är ett normalt barn, hur ett normalt liv ser ut samt hur man bör tala om dessa saker. I samband med dessa föreställningar kan de inblandade aktörerna (vårdpersonal, föräldrar, anhöriga och andra) inta mer eller mindre normativa positioner av olika slag, där de förankrar normerna och hävdandet av normer i olika instanser (medicinsk expertis, egen erfarenhet, andras erfarenhet, samhällsnormer av olika slag etc.). Normer och förhandling om normer och normpositioner torde vara centralt i all vårdkommunikation, och i alla hälsorelaterade diskurser där frågor om liv och livskvalitet står på spel. En fråga är hur detta kan analyseras – till exempel i mycket skilda typer av data (samtal, faktatexter på webben, information från patientföreningar, diskussioner i sociala medier etc.), eller i kedjor av interaktion med mer eller mindre öppna intertextuella relationer.

Program fredag 22/4, sal 7-0042

10.15-11.45 Inledning

10.45-11.15 Theres Bellander, Anna-Malin Karlsson, Mats Landqvist, Ulla Melander Marttala och Zoe Nikolaidou: Normalitet och normalisering i ultraljudsundersökningar av foster

11.15-11.45 Cajsa Otteshjöö: Normala provtagningar. HbA1c i fokus. Att betygsätta unga patienter med diabetes

11.45-12.15 Marja Siiner och Bente Svendsen: They do not know how to become old! A Corpus Assisted Discourse Analysis of the Presentation of Oldness and Aging Immigrants with Dementia in Norwegian Health Care

12.15-13.00 Lunch

13.00-13.45 ASLA:s jubileumspunkt

13.45-14.15 Anna W Gustafsson och Charlotte Hommerberg: ”Det är helt ok att ge upp lite ibland” – om metaforer och normalitet när vi talar om cancer

14.15-14.45 Theres Bellander, Anna-Malin Karlsson, Mats Landqvist, Ulla Melander Marttala och Zoe Nikolaidou: Normativitet i framställning av problem och lösning, behandling och beslut

14.45-15.25 Diskussion och avslutning

They do not know how to become old! A Corpus Assisted Discourse Analysis of the Presentation of Oldness and Aging Immigrants with Dementia in Norwegian Health Care

Maarja Siiner, *Senter for flerspråkighet, Universitetet i Oslo*

Bente A. Svendsen, *Senter for flerspråkighet, Universitetet i Oslo*

Increasing number of elderly immigrants in Norwegian health care institutions constitute and institutional challenge but offer also an opportunity to examine how the public understanding and presentation of “oldness” and “disease” change over time and in relation to which external factors (like immigration). For that purpose we have carried out a corpus assisted discourse analysis of media and policy texts containing the terms “elderly immigrants”, “oldness” and “dementia”, published in Norway 1995-2015 and retrieved from *Atekst Retriever*. Three specialized corpora were created, one consisting of articles containing the search word ‘dementia’, the second containing the search word ‘oldness’ and the third containing the phrase ‘elderly immigrants’. CADS combines quantitative and qualitative tools, and is tailored for analysis of large bodies of texts, facilitating a focus on central texts and central parts of texts, which can then be analyzed by applying qualitative methods. Our analysis reveals how the discourse on “oldness” in Norwegian media texts in general has moved towards a more individualistic approach. Subsequently, old people are both expected and invited to take agency and actively shape elderly health and care services. The same tendencies can be detected in presentation of “dementia” with a shift of focus from disease to the individual’s life quality. “Aging immigrants” are on the other hand – similar to immigrants in general – presented as a homogenous group that constitutes a challenge to the existing national institutions, since they do not master the language and the social competences needed to navigate in health care institutions.

Normalitet och normalisering i ultraljudsundersökningar av foster

Theres Bellander, *Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet*

Anna-Malin Karlsson, *Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet*

Mats Landqvist, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

Ulla Melander Marttala, *Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet*

Zoe Nikolaidou, *Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola*

När ett misstänkt hjärtfel hos ett foster undersöks och en diagnos ska ställas kan det vara viktigt att göra klart vad som är ett normalt hjärta, vad som räknas som avvikelser och vilka hjärtfel som kan leda till ett vårdbehov. I inspelade undersökningssamtal hittar vi formuleringar om vad som är ett normalt hjärta respektive ett hjärtfel, och även normalitetskonstruktioner kring hjärtats olika grad av funktionsduglighet samt de konsekvenser som det aktuella hjärtfelet kan leda till i framtiden, i prognoser av barnets funktionalitet.

I den här datasessionen fokuseras frågor om språkliga strategier för att normalisera potentiell sjukdom i en diagnossituation. Workshopsbidraget består av några utdrag ur inspelade samtal mellan en läkare och personer som väntar barn i samband med en ultraljudsundersökning. Utdragen innehåller normaliseringar av såväl symptom, anatomi som prognos. Vi vill bl.a. diskutera vilka språkliga strategier som används för att avdramatisera ett misstänkt hjärtfel. Hur agerar läkaren för att kommunicera normalitet i livsprognosen till paret? Vilken roll spelar tidigare standarduppfattningar om ett normalt hjärta för denna diskurs? Hur balanseras goda nyheter med dåliga?

Normala provtagningar. HbA1c i fokus. Att betygsätta unga patienter med diabetes

Cajsa Ottesjö, *Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Göteborgs universitet*

Materialet utgörs av 11 videoinspelade samtal med tonåringar på en pediatrik diabetesmottagning. Inspelningarna gjordes för samarbetsprojektet *Pediatric Diabetes: Communication, Decision Making, Ethics and Health*. Inspelningarna gjordes under ett av patientens regelbundet återkommande besök på mottagningen. Deltagare är patienten och läkaren, oftast även en förälder, ibland en sköterska och under några samtal även en tolk.

Under samtalen står ofta långsiktiga (HbA1c) och dagliga blodsockervärden i fokus. Vården uppmanar patienterna att regelbundet mäta sitt blodsocker under dagen för att justera insulindosen rätt och hålla den önskade nivån för att på lång sikt undvika allvarliga komplikationer. Både läkare och patient utgår från ”normalvärden” och vad som är normalt. ”Normalvärden” relateras till daglig provtagning och en av läkarens svåraste uppgifter är att motivera patienten till att göra dessa. Begreppet normal dyker även upp vad gäller mat och patientens (oönskade) beteende.

Tidigare studier på materialet har fokuserat på tilldelning och motivering av ansvar (Ericsson & Ottesjö 2012) och på samtalandet runt HbA1c (Ottesjö & Gross 2013).

Litteratur:

Ericsson, Stina och Cajsa Ottesjö (2012): *Att tilldela och motivera ansvar Exempel från läkarsamtal med unga inom personcentrerad diabetesvård*. I: Med språket som arbetsredskap. Sju studier av kommunikation i vården. Red. Landqvist, M, Karlsson, A-M och Rehnberg, H S. Text- och samtalsstudier från Södertörns högskola 1.

Ottesjö, Cajsa & Johan Gross (2013): ”de hade vart enklare me HbA1c faktist”. Samtal på en pediatrik diabetesmottagning. Konferensbidrag, poster Svenskans beskrivning 33, 15-17 maj 2013, Helsingfors.

”Det är helt ok att ge upp lite ibland” – om metaforer och normalitet när vi talar om cancer

Anna W Gustafsson, *Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet*

Charlotte Hommerberg, *Institutionen för språk, Linnéuniversitetet*

I de samtal som sker inom palliativ vård mellan vårdgivare, patienter och anhöriga möts expertis, lekmän, ”hjälpare” och ”drabbade”. Professionella och privata diskurser samsas i samtal som handlar såväl om medicinska som existentiella frågor. För att kunna tala om dessa frågor används metaforer – medvetna metaforer för att göra det ofattbara fattbart och omedvetna metaforer som är så konventionaliserade att vi inte längre upplever dem som metaforer. Men för den som just fått beskedet att cancer är obotlig blir språket laddat med mening. Metaforer kan då ha stärkande kraft, men också ge upphov till känslor som rädsla, hjälplöshet och skuldbeläggande. Särskild uppmärksamhet har på senare tid ägnats åt kamp- eller våldsmetaforer, t.ex. ”vinna/förlora kampen mot cancer”.

I vårt pågående projekt Metaforer i palliativ cancervård (MEPAC) studerar vi med hjälp av korpusanalys och kvalitativ analys hur metaforer används i patient- och anhörigbloggar och i

fokusgruppsamtal som gjorts av Palliativt forskningscentrum för samskapad vård vid Linnéuniversitetet. Projektets upplägg och metod har utformats i samarbete med en forskargrupp vid Lancaster University som bedrivit ett liknande projekt med ett engelskspråkigt material (MELC).

I vår presentation vill vi diskutera hur synen på vad som är normalt i palliativ vård kommer till uttryck i metaforbruket genom att ta upp exempel ur vårt material. Vi frågar oss om graden av lexikalisering av metaforerna kan kopplas till graden av normalisering av fenomenet, och om det finns exempel på förhandling av eller motstånd mot dessa normer i vårt material.

Normativitet i framställning av problem och lösning, behandling och beslut

Theres Bellander, Anna-Malin Karlsson, Mats Landqvist, Ulla Melander Marttala och Zoe Nikolaidou

Den som ställs inför en diagnos om medfött hjärtfel hos ett väntat barn är i stort behov av vägledning. Vårdpersonal vittnar om frågor av typen "hur skulle du ha gjort?" - frågor som man inom vården undviker att besvara. Istället vinnlägger man sig om att ge allsidig information om diagnos och behandlingar. Det talas ofta om att patienten ska kunna fatta ett "informerat beslut". Patienten söker dock ändå efter råd och stöd, inte minst i andras erfarenheter, exempelvis på internet.

Fokus i den här datasessionen ligger på hur frågor om möjliga behandlingar och ansvar för beslut hanteras i olika kedjor i kommunikationsprocessen. Hur säkert framställs diagnosen som? Hur framställs behandlingarna? (Som enkla, rutinartade, säkra, valfria?) Vem tillskrivs ansvaret för att bestämma vad som ska göras? Materialet består inspelade diagnossamtal där de blivande föräldrarna får den första informationen om hjärtfelet samt utdrag ur bloggar, forumdiskussioner och intervjuer där dels denna typ av samtal refereras, dels motsvarande diskussion förs mellan personer med liknande erfarenheter: Hur efterfrågas och framförs råd? Vilka argument och erfarenheter är giltiga? Hur beskrivs valsituationer och fattade beslut?

Bedömning av och instruktioner till skrivande i tidiga skolår

Koordinatorer:

Caroline Liberg, *Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet*

Synnøve Matre, *Fakultet for lærer- og tolkeutdanning, Høgskolen i Sør-Trøndelag*

Diskutand: Per Holmberg, Göteborgs universitet

Mycken forskning har pekat på den starka samvariation som råder mellan hur skrivinstruktioner ser ut och kvaliteten i elevers skrivande (t.ex. Graham & Perin 2007; Applebee & Langer 2013). Inte minst har detta visats i det stora norska Normprojektet (Solheim & Matre 2014). En av de lärare som deltog i NORM-projektet med att bedöma elevernas skrivande formulerade det som att ”det er ikke elevens feil at denne teksten er blitt så dårlig, men oppgaven” (jf. Dagsland 2015; Kvistad & Smemo 2015). Det är med andra ord inte enkelt att bedöma kvaliteter i en text när de kvaliteter som ska bedömas inte framgår av eller specificeras i instruktionerna.

I den här workshopen presenteras fem ingångar till hur man kan se på olika kvaliteter i elevers skrivande i tidiga skolår. Frågor som behandlas rör bland annat hur dessa infallsvinklar kan bidra till att förstärka och utöka kunskapen om både vad vi kan lyfta fram i elevers skrivande och vilka stöd eleverna kan ges i form av exempelvis instruktioner och bedömning.

De elevtexter som behandlas i de olika presentationerna rör skrivande i tidiga skolår. Många av de kvaliteter som diskuteras är emellertid applicerbara även på andra åldersgruppers skrivande.

Program fredag 22/4, Ihresalen

10.00 – 10.30 Caroline Liberg och Synnøve Matre: *Introduktion till workshopen*

Fika

10.45 – 11.15 Randi Solheim: *Å instruere, realisere og vurdere skrivning: Normprosjektets vurderingsressursar og dei yngste skrivarane.*

11.15 – 11.45 Charlotte Engblom: *Logiska satsrelationer och tematisk fördjupning i elevers ämnestexter – bedömning av och instruktioner för att skapa sammanhang i sin text.*

11.45 – 12.15 Åsa af Geijerstam: *Ord i omlopp – ordanvändning i elevers skrivande av faktatexter i tidiga skolår.*

Lunch

ASLA:s jubileumspunkt

13.45 – 14.15 Jenny Wiksten Folkeryd: *Att göra sin röst hörd och sätta innehåll i förgrund – bedömning av och instruktioner för ett mer engagerat elevskrivande.*

14.15 – 14.45 Anna Nordlund: *Berättande i ämnesspecifikt och ämnesövergripande lärande i förhållande till bedömning och instruktioner.*

14.45 – 15.05 Per Holmberg: *Kommentarer till och diskussion av presentationerna.*

14.05 - 15.25 Allmän diskussion

Introduktion till workshopen

Caroline Liberg, *Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet*

Synnøve Matre, *Fakultet for lærer- og tolkeutdanning, Høgskolen i Sør-Trøndelag*

Mycken forskning har pekat på den starka samvariation som råder mellan hur skrivinstruktioner ser ut och kvaliteten i elevers skrivande (t.ex. Graham & Perin 2007; Applebee & Langer 2013). Inte minst har detta visats i det stora norska Normprojektet (Solheim & Matre 2014). En av de lärare som deltog i NORM-projektet med att bedöma elevernas skrivande formulerade det som att ”det er ikke elevens feil at denne teksten er blitt så dårlig, men oppgaven” (jf. Dagsland 2015; Kvistad & Smemo 2015). Det är med andra ord inte enkelt att bedöma kvaliteter i en text när de kvaliteter som ska bedömas inte framgår av eller specificeras i instruktionerna. En fråga som därmed omedelbart inställer sig och som vi i den här introduktionen till workshopen vill spegla från ett svenskt respektive norskt perspektiv är

- Vilket stöd har lärare genom styrdokument samt bedömningsstöd och prov av olika slag för att ge instruktioner och respons som kan utveckla olika kvaliteter i elevers skrivande?

En följdfråga till detta rör skillnader och likheter vi finner mellan Norge och Sverige med avseende på hur ett sådant stöd ser ut. Med den jämförelsen som bakgrund presenteras sedan i den här workshopen fem ingångar till hur man kan se på olika kvaliteter i elevers skrivande i tidiga skolår. Frågor som behandlas rör bland annat hur dessa infallsvinklar kan bidra till att förstärka och utöka kunskapen om både vad vi kan lyfta fram i elevers skrivande och vilka stöd eleverna kan ges i form av exempelvis instruktioner och bedömning. I den gemensamma avslutande diskussionen återknyts bland annat till frågan från introduktionen om på vilka sätt den typ av forskning som presenterats kan stödja en utveckling av det som nu står i våra styrdokument och bedömningsstöd och det som operationaliseras i nationella och andra prov.

De elevtexter som behandlas i de olika presentationerna rör skrivande i tidiga skolår. Många av de kvaliteter som diskuteras är emellertid applicerbara även på andra åldersgruppers skrivande.

Litteratur:

Applebee, A. N. & Langer, J. (2013). *Writing Instruction That Works. Proven Methods for Middle and High School Classrooms*. New York: Teacher College Press/National Writing Project

Dagsland, S. (2015). Om relasjonen skrivehandling-skriveoppgave-elevtekst. Utfordringer ved antatt reflekterende elevtekster. I Otnes, H. (red.). *Å invitere elever til skriving. Ulike perspektiver på skriveoppgaver*. Bergen: Fagbokforlaget/LNU

Graham, S. & Perin, D. (2007). *Writing next: Effective strategies to improve writing of adolescents in middle and high-schools*. Washington, DC: Alliance for Excellent Education

Kvistad A. H. & Smemo, J. (2015). Den gode skriveoppgaven? En studie av fellestrekk ved vellykkede skriveoppgaver fra Normprosjektet. I Otnes, H. (red.). *Å invitere elever til skriving. Ulike perspektiver på skriveoppgaver*. Bergen: Fagbokforlaget/LNU

Solheim R. & Matre, S. (2014). Forventninger om skrivekompetanse. Perspektiver på skriving, skriveopplæring og vurdering i «Normprosjektet». *Viden om læsning*, nr. 15, 76–89

Å instruere, realisere og vurdere skriving: Normprosjektets vurderingsressursar og dei yngste skrivarane

Randi Solheim, *Fakultet for lærer- og tolkeutdanning, Høgskolen i Sør-Trøndelag*

Sentralt i Normprosjektets intervensjonar er synet på skrivning som relasjonen mellom formål, skrivehandlingar og semiotiske medieringsressursar, visualisert i *Skrivehjulet* (Berge mfl., under trykking). Med utgangspunkt i dette funksjonelle konstruktet er det utarbeidd vurderingsressursar knytte til empirisk funderte forventningar for skrivekompetanse, som lærarane på prosjektskulane har teke i bruk i skriveopplæringa.

Dei kvantitative effektstudiane frå prosjektet viser at elevane i den yngste gruppa, som vi har følgd gjennom 3. og 4. årstrinn, har hatt størst framgang gjennom prosjektperioden (Berge & Skar, 2015). Dette understrekar det potensialet som ligg i systematisk arbeid med skrivning i denne aldersgruppa, samtidig som vi veit at det generelt er stor variasjon i korleis skriveopplæringa blir gjennomført, mellom anna avhengig av ulike inngangar til den første lese-og skriveopplæringa.

I dette innlegget vil eg sjå nærare på korleis eit utval lærarar frå Normprosjekt-skulane har teke i bruk skrivekonstruktet og vurderingsressursane som utgangspunkt for skriveopplæringa og i ulike fasar av skriveprosessane. Det gjeld til dømes ved tilpassing og utarbeiding av kriterium, i design av og instruksjonar til skriveoppgåvene, og som utgangspunkt og rettesnor for vurderingar og respons undervegs og i ettertid. Materialet vil bli drøfta i lys av overordna prosjekterfaringar om utvikling av læraranes vurderingskompetanse og metaspråk (Matre og Solheim, 2015) og i teori om vurdering for læring (t.d. Baird mfl., 2014; Hattie & Timperley, 2007; Hawe & Parr, 2014). Potensialet som ligg i formålsretta skriveopplæring for dei yngste elevane, vil også bli drøfta.

Litteratur:

- Baird, J.-A.; Hopfenbeck, T. N.; Newton, P. & Steen-Utheim, A. T. (2014). State of the Field Review: Assessment and Learning. *Oxford University Centre for Educational Assessment Report OUCE/14/2*
- Berge, K. L., Evensen, L. S. & Thygesen, R. (under trykking). The wheel of writing: A model of the writing domain for the teaching and assessing of writing as a key competency. *The Curriculum Journal*.
- Berge, K. L. & Skar, G. (2015). *Ble elevene bedre skrivere? Intervensjonseffekter på elevers skriveferdigheter og skriveutvikling* (Rapport 2 frå Norm-prosjektet): http://norm.skriresenteret.no/wp-content/uploads/2015/08/Berge_og_Skar-2015-NORM-rapport2.pdf
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research* 77, 81-112.
- Hawe, E. & Parr, J. (2014). Assessment for learning in the writing classroom. *The Curriculum Journal*, 25:2, 210-237.
- Matre, S. & Solheim, R. (2015). Writing education and assessment in Norway: Towards shared understanding, shared language and shared responsibility. L1-educational Studies in Language and Literature. Special Issue guest edited by S. Penne and E. Krogh, Paradoxes and negotiations in Scandinavian L1 research in languages, literatures and literacies, 15, s. 1–34.

Logiska satsrelationer och tematisk fördjupning i elevers ämnestexter – bedömning av och instruktioner för att skapa sammanhang i sin text

Charlotte Engblom, *Akademien för utbildning och ekonomi, Högskolan i Gävle*

Ett sätt att undersöka *sammanhang i text* är att se på ämnesutveckling och ämnesfördjupning. För att skriva en väl sammanhållen faktatext är det viktigt att kunna ordna textens innehåll i över- och underteman, dvs. organisera informationen, och att på olika sätt specificera, lägga till eller utveckla innehållet, dvs. fördjupa innehållet (Folkeryd 2014). För elever i skolan kan faktaskrivande fylla

flera olika funktioner, t.ex. lärande av ämnesinnehåll och lärande om hur kunskap representeras (Klein & Unsworth 2014). I båda fallen bör uttryck för sammanhang utgöra en viktig komponent. I denna studie undersöks 61 faktatexter om stenåldern, järnåldern och rymden producerade av barn i årskurs 3 på två skolor i Sverige. Syftet med studien är att undersöka texternas ämnesutveckling och ämnesfördjupning utifrån analyser av mikro- och makroteman (Hellspong & Ledin 1997) och logiska satsrelationer (Holmberg & Karlsson 2006).

Resultatet visar att det finns stor variation mellan elevernas texter. Vissa liknar fragmentariska encyklopediska listor där innehållet radas upp utan att sammanfogas eller specificeras medan andra tydliggör huvudteman och underteman och fördjupar temans fokus genom tillägg, specificeringar och utvecklingar. De skrivinstruktioner som var aktuella för eleverna i samband med skrivuppgiften och det stöd i form av ord och tankekartor som fanns tillgängligt i klassrummen ses som en viktig kontext för texternas utformning. En slutsats är att om faktaskrivande ska fungera som lärande av såväl ämnesinnehåll som genrer och kunskapsrepresentationer kan språkliga strukturer för ämnesutveckling och ämnesfördjupning behöva explicitgöras i undervisningen.

Litteratur:

- Folkeryd J. W. (2014). Hjärtan, hjul och himlakroppar: Innehåll i elevers sakprosatexter på lågstadiet. I: P. Andersson, P. Holmberg, A. Lyngfelt, A. Nordenstam & O. Widhe (Red.) *Mångfaldens möjligheter: Litteratur och språkdidaktik i Norden*. Göteborg: Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning (SMDI). S. 115–130.
- Hellspong, L., & Ledin, P. (1997). *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, P., & Karlsson, A-M. (2006). *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. (Språkvårdssamfundets skrifter. 37.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Klein P.D., & Unsworth, L. (2014). The logogenesis of writing to learn: A systemic functional perspective. *Linguistics and Education* 26, 1–17.

Ord i omlopp – ordanvändning i elevers skrivande av faktatexter i tidiga skolår

Åsa af Geijerstam, *Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet*

I denna presentation identifieras och beskrivs det ordförråd som används i faktatexter i tidigt skolskrivande. Tidigare forskning har bland annat visat att ordförråd i texter visar samvariation med textkvalitet av olika slag, som syntaktisk komplexitet eller idékomplexitet (Ravid, 2006; Sun et al 2010). Som empiriskt material används en korpus av 274 faktatexter skrivna av elever i årskurs 2 och 3 i två olika skolor i Sverige. De uppgifter som givit upphov till texterna handlar bland annat om att skriva om människokroppen, om rymden eller om olika djur. De flesta texterna kan betraktas som första steg mot beskrivande texter om dessa olika fenomen.

Resultaten visar att eleverna i sina texter använder ett relativt avancerat, skolspråkligt ordförråd (med ord som galax, gasmoln och hävstång) i kombination med visst mer vardaglig vokabulär. Inom en och samma semantiska arena finns i flera texter också en variation mellan mer skolspråkliga och mer vardagsspråkliga uttryck för samma företeelse. Texterna kan på så sätt diskuteras som de första stegen mot ett skolspråk, där den skolspråkliga vokabulären är tydligt framträdande.

Texterna diskuteras också ur ett receptionsteoretiskt perspektiv som resultatet av ett möte mellan eleven, textuppgiften och situationen. Avslutningsvis förs också en diskussion om vokabulärens

funktion i skrivande av faktatexter i tidiga skolår och hur frågor om vokabulär kan tydliggöras genom undervisning, skrivinstruktioner och respons.

Litteratur:

Ravid, D. (2006). Semantic Development in Textual Contexts during the School Years: Noun Scale Analyses. *Journal of Child Language*, 33(4), 791–821.

Sun, Y., Zhang, J., & Scardamalia, M. (2010). Knowledge Building and Vocabulary Growth over Two Years, Grades 3 and 4. *Instructional Science: An International Journal of the Learning Sciences*, 38, 147–171.

Att göra sin röst hörd och sätta innehåll i förgrund – bedömning av och instruktioner för ett mer engagerat elevskrivande

Jenny Wiksten Folkeryd, *Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet*

Vilka kvaliteter kan ses i elevers textproduktion på lågstadiet och vilka stöd för skrivandet kan eleverna ges i form av exempelvis instruktioner och bedömning? Ett sätt att diskutera kvaliteter i elevers skrivande är att utgå ifrån på vilket sätt och i vilken utsträckning elevernas röster kommer till uttryck. Mer specifikt fokuseras i denna presentation användningen av värderande ord och uttryck som ett sätt att uttrycka röst och att sätta visst innehåll i textens förgrund. I presentationen diskuteras också vilka typer av instruktioner som eleverna kan ges för att få stöd i hur just sådana språkliga drag kan användas i textskapandet.

Data består av ca 700 elevtexter skrivna av elever i Sverige i skolår 1-3 (6-10 år). Dessa texter har analyserats med hjälp av det semantiska ramverket *Appraisal* och genom att använda annotationsverktyget UAM CorpusTool (O'Donnell, 2014). *Appraisal* utgör ett semantiskt ramverk som utvecklats inom den systemisk-funktionella lingvistik för att beskriva värderande uttryck (Martin & White, 2005; Folkeryd 2006). Här analyseras ord och uttryck för personliga känslor (Affect), bedömning av mänskligt beteende (Judgement) och uppskattning av saker (Appreciation). Resultaten visar att värderande språkliga resurser används i de flesta elevtexter. Däremot görs detta på olika sätt och i olika omfattning; alltifrån att mest använda få eller endast implicita värderande uttryck till att explicit uttrycka i huvudsak personliga känslor (Affect), eller att använda samtliga resurser på ett varierat sätt. Sammantaget ger dessa användningar uttryck för många olika röster som också för fram olika typer av innehåll i förgrund. Studien ger också ett bidrag till diskussionen om ett metaspråk som kan användas för att på olika sätt diskutera elevers textskapande.

Litteratur:

Folkeryd, J. W. (2006). *Writing with an attitude : Appraisal and student texts in the school subject of Swedish*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Martin, J., & White, P. (2005). *The language of evaluation: Appraisal in English*: Palgrave Macmillan.

O'Donnell, M. (2014). Exploring identity through Appraisal Analysis: A corpus annotation methodology, *Linguistics and the Human Sciences*, 9:1, s. 95-116

Berättande i ämnesspecifikt och ämnesövergripande lärande i förhållande till bedömning och instruktioner

Anna Nordlund, *Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet*

I kursplanen i svenska i Lgr 11 görs tydlig åtskillnad mellan berättande texter och sakprosatexter. Uppdelningen avspeglas också i nationella proven för årskurs 3: ett delprov prövar kunskapsmålet att skriva en berättande text med tydlig handling och ett delprov prövar förmågan att skriva en förklarande eller beskrivande faktatext (Hagberg Persson 2014). I presentationen diskuteras möjliga konsekvenser uppdelningar i berättande texter och faktatexter får för instruktioner till och bedömning av elevtexter i tidiga skolår. Det görs utifrån analys av berättande i elevtexter från totalt 16 skrivtillfällen i årskurs 2 och 3. En slutsats är att bemästrande av grundläggande berättarteknik ger kvaliteter i texter oavsett om instruktionerna är att skriva berättande text eller faktatext.

Resultaten ger alltså anledning att uppmärksamma hur uppdelningen i berättande texter och sakprosatexter i tidiga skolår kan riskera att leda till en underskattning av hur berättande inslag och berättarteknik fungerar sammanhållande i återgivande av händelse- och upplevelsebaserade fakta. Att kunna skapa och tolka berättelser kan i den meningen betraktas som ett ämnesövergripande lärande, vilket också avspeglas i hur återgivande av berättelser som en grundläggande form för kunskapsförmedling betonats i kursplanerna för samhälls- och naturorienterande ämnen.

I svenskämnets styrdokument tenderar bemästrande av berättande att betraktas som ämnesspecifika färdigheter för att skapa narrativ fiktion med tydlig handling. Det skiljer också ut den senaste kursplanen från tidigare kursplaner, där återgivande eller återberättande lyftes fram för de tidiga skolåren som en ämnesövergripande språklig färdighet inom modersmålsämnet.

Litteratur:

- Hagberg-Persson, Barbro, 2014. Resultatrapport 2014: Ämnesprov i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3, Skolverket: 2014.
- Skolverket 2011. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Skolverket: 2011.
- Rose, David och J.R. Martin, 2012: Learning to Write. Reading to Learn. Genre, Knowledge and Pedagogy in the Sydney School, Equinox: 2012